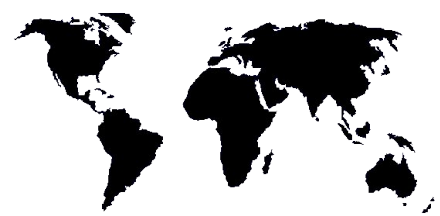

ТЕКТОНІЧНА БУДОВА УКРАЇНИ

Запитання

- **Що таке тектонічна будова? Рельєф?**
- **Пригадайте, як тектонічна будова впливає на формування рельєфу?**
- **Назвіть основні форми рельєфу. Як вони утворились?**

ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ

ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ

(різні за будовою та віком
ділянки літосфери)

Корисні копалини

Форми рельєфу

ПЛАТФОРМИ → рівнини

(відносно стійкі ділянки
літосфери)

ПОЯСИ СКЛАДЧАТОСТІ → гори

(рухомі ділянки літосфери)

ДАВНІ

(докембрійські)

AR-PR

3,5-1 млрд. років

МОЛОДІ

(епігерцинські)

пізній PZ

300 млн. років

ОРОГЕНЕЗИ

(епохи горотворення):

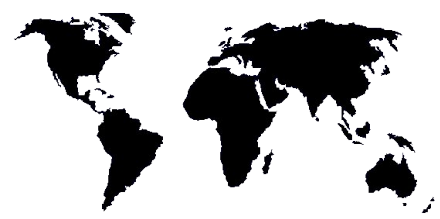
Байкальський (n PR)

Каледонський (p PZ)

Герцинський (n PZ)

Мезозойський (MZ)

Альпійський (KZ)

- Поверхня території України формувалася протягом багатьох геологічних епох.
- На її розвиток вплинули новітні (сучасні) тектонічні рухи, давні зледеніння і відкладання *лесів* (жовтувата пориста порода, що утворилась в льодовиковий період), коливання рівня моря, ерозійна робота річок і вітру, господарська діяльність людини.

- Низовини, височини і гори України приурочені до різних тектонічних структур, що впливали на розвиток сучасного рельєфу, поверхню окремих частин території.

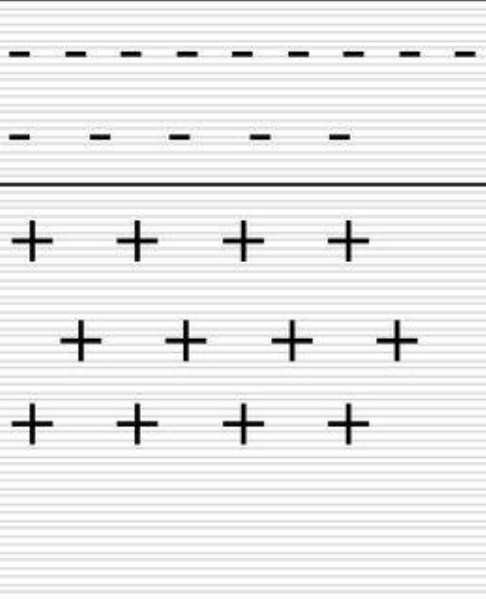
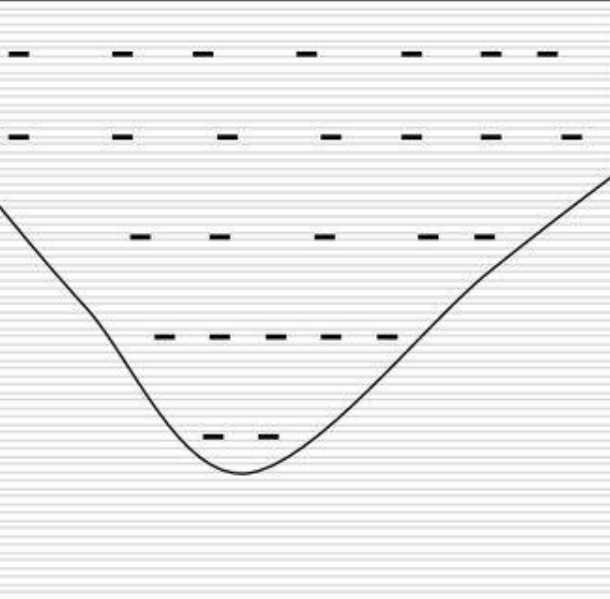
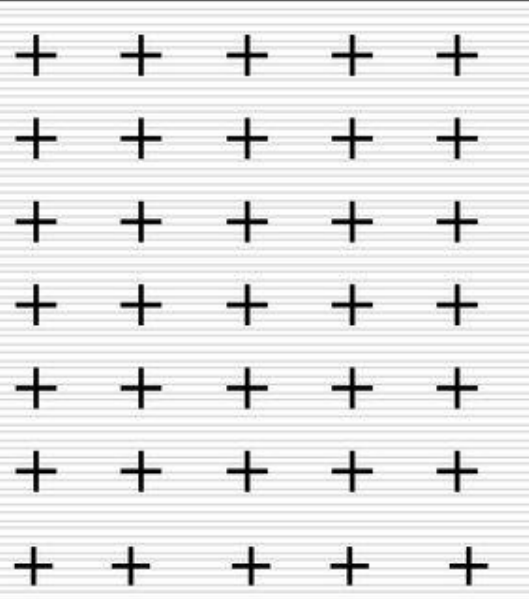

- Територія України має складну тектонічну будову, яка сформувалася протягом тривалої геологічної історії.
- Більша частина території України належить до *Східноєвропейської платформи*, яка має давній кристалічний фундамент.
- Крім неї, тут є Західноєвропейська і Скіфська платформи, складчасті структури Середземноморського рухливого поясу.

Горизонтальна будова платформи (за потужністю осадового чохла):

Плита	Западина	Щит
		
<p>частина платформи перекрита потужним осадовим чохлом</p>	<p>ввігнута частина платформи заповнена потужним шаром осадових порід</p>	<p>частина платформи, де кристалічний фундамент виходить на поверхню (товщина осадового чохла не більше 500 м)</p>

Щит

Плита

Осадочий чохол

Кристалічний фундамент

Східно-Європейська платформа

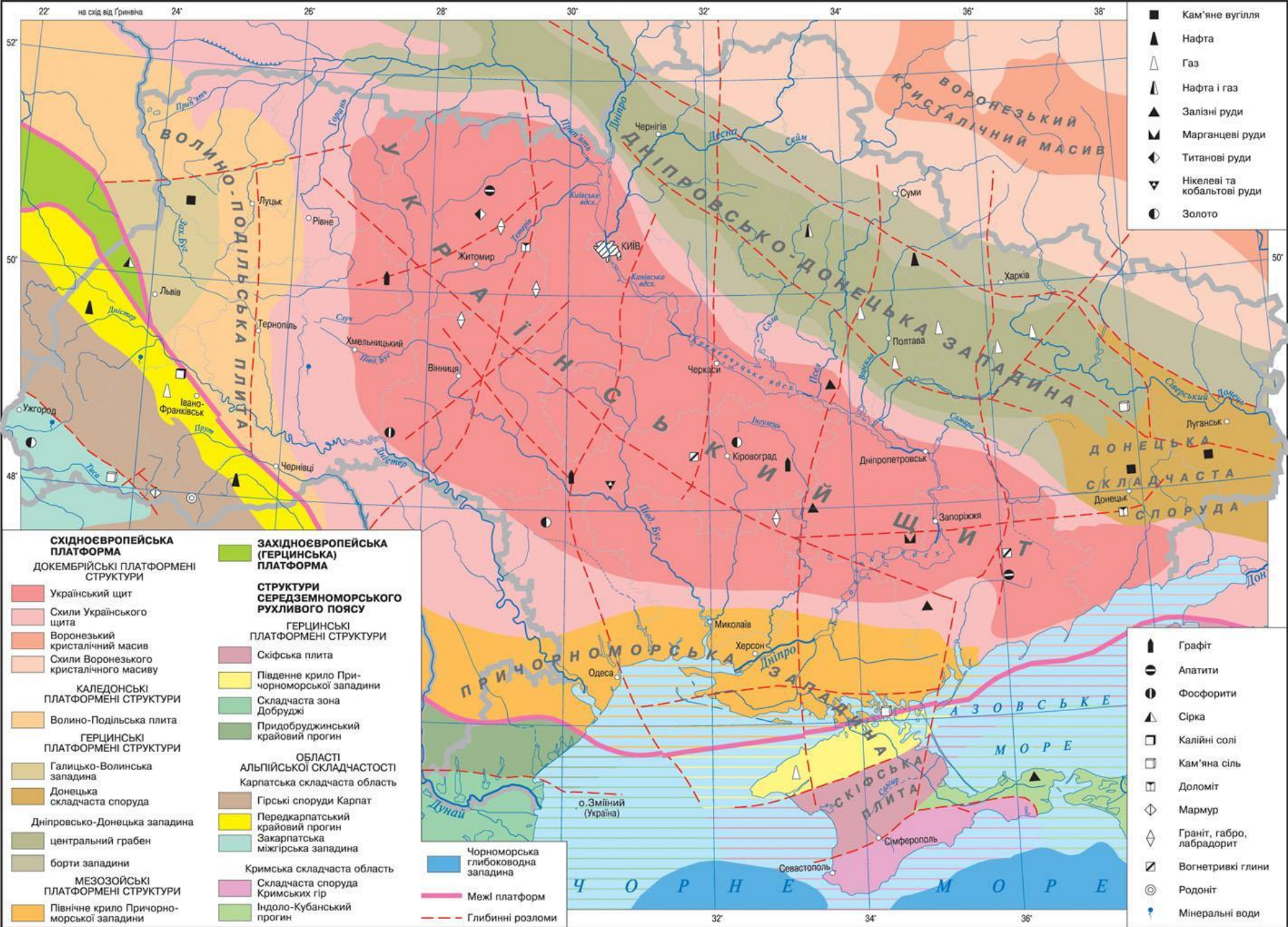

**У межах Східноєвропейської платформи
виділяють такі тектонічні структури:**

- **Український щит**
- **Волино-Подільську плиту**
- **Галицько-Волинську і Дніпровсько-Донецьку западини**
- **Донецьку складчасту область**
- **Воронезький кристалічний масив**
- **Причорноморську западину**

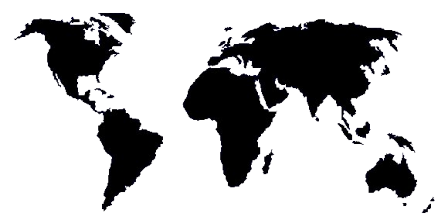

- Кам'яне вугілля
- ▲ Нафта
- △ Газ
- ▲ Нафта і газ
- ▲ Залізні руди
- ▲ Марганцеві руди
- ◆ Титанові руди
- ▼ Нікелеві та кобальтові руди
- Золото

- ▲ Графіт
- Апатити
- Фосфорити
- ▲ Сірка
- Калійні солі
- Кам'яна сіль
- Доломіт
- ◇ Мармур
- ◇ Граніт, габро, лабрадорит
- ▣ Вогнетривкі глини
- ◎ Родоніт
- Мінеральні води

- Чорноморська глибоководна западина
- Межі платформ
- - - Глибинні розломи

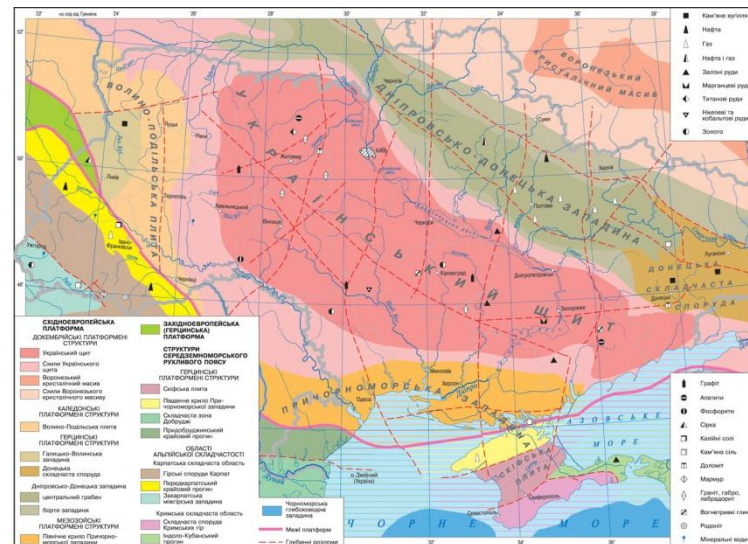

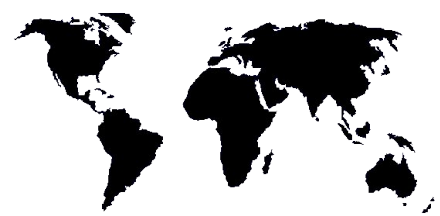

ЗАВДАННЯ

- Використовуючи карту тектонічної будови України, дайте відповідь на запитання:

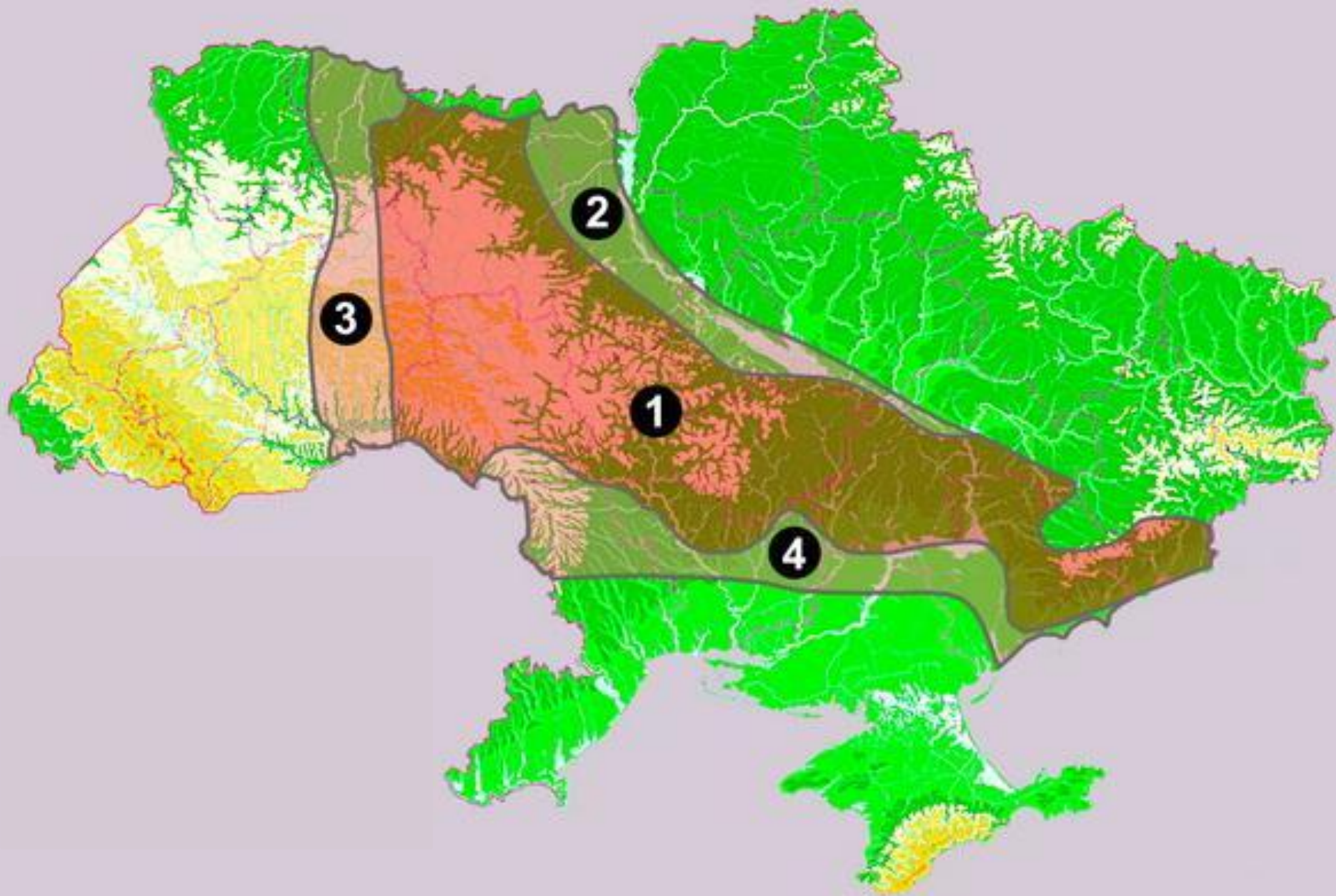
Чому на карті Волино-Подільська і Скіфська плита позначені різним кольором?

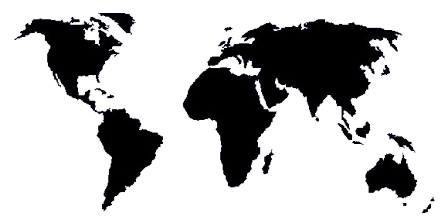

УКРАЇНСЬКИЙ ЩИТ

- Є піднятою ділянкою платформи. Кристалічні породи, що його складають, можна побачити в долинах річок, де вони часто виходять на поверхню.
- У сучасному рельєфі Український щит представлений Придніпровською та Приазовською височинами. Щит складений найдавнішими гірськими породами. Їх вік становить 3,5-4 млрд. років. Це граніти, гнейси, кварцити, пісковики та ін.
- Докембрійська поверхня щита є нерівною, її перекриває потужна товща палеозойських, мезозойських і кайнозойських осадових гірських порід.
- Український щит розбитий густою мережею глибинних розломів на окремі, зміщені один відносно одного, блоки. З розломами пов'язана більшість річкових долин. Такими ж розломами щит відокремлюється від Дніпровсько-донецької западини, Причорноморської западини та Волино-Подільської плити.
- У місцях, де осадових порід мало, кристалічні виходять на поверхню.

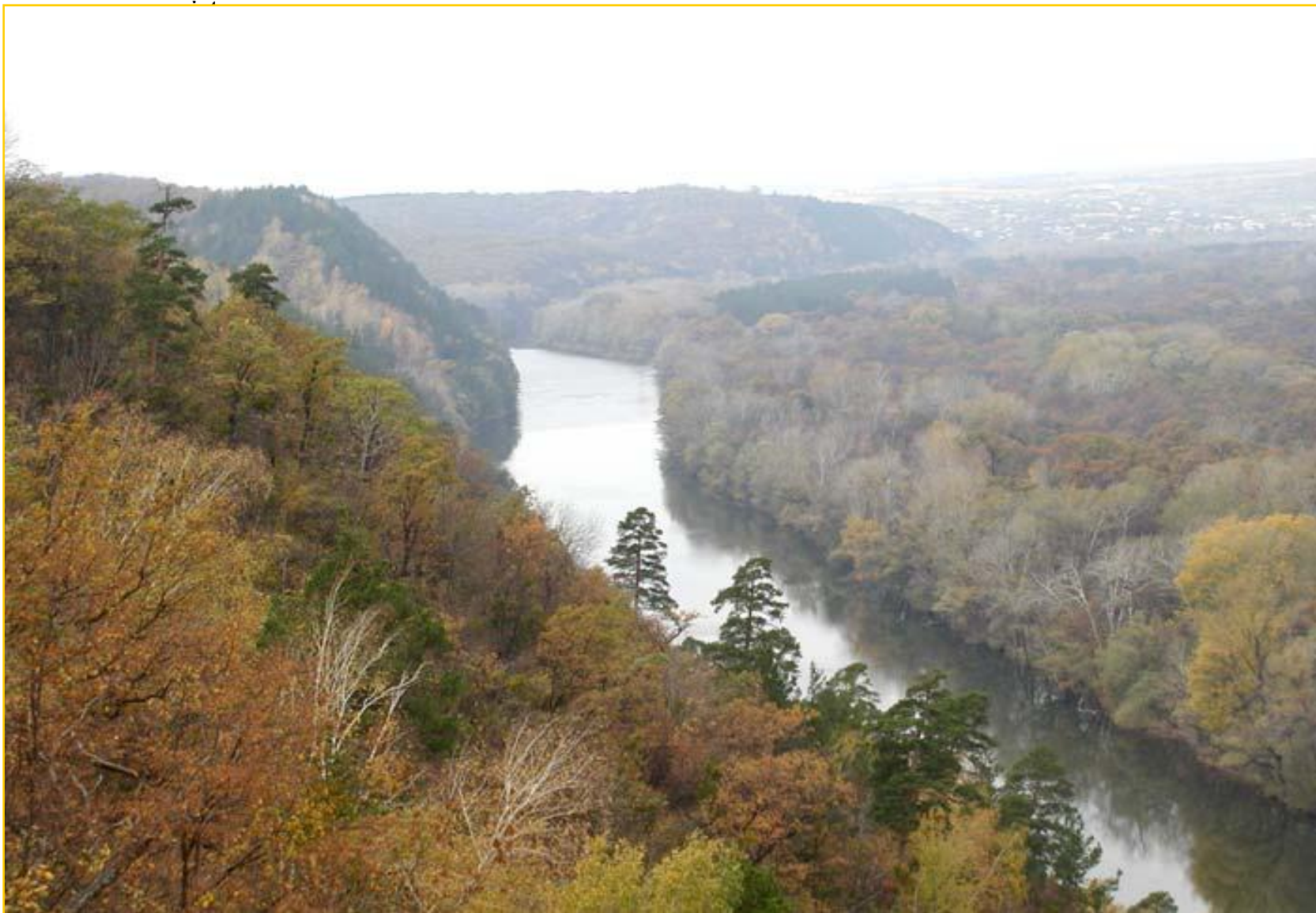

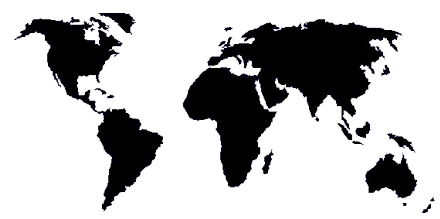
ПРИДНІПРОВСЬКА ВИСОЧИНА

ПРИАЗОВСЪКА ВИСОЧИНА

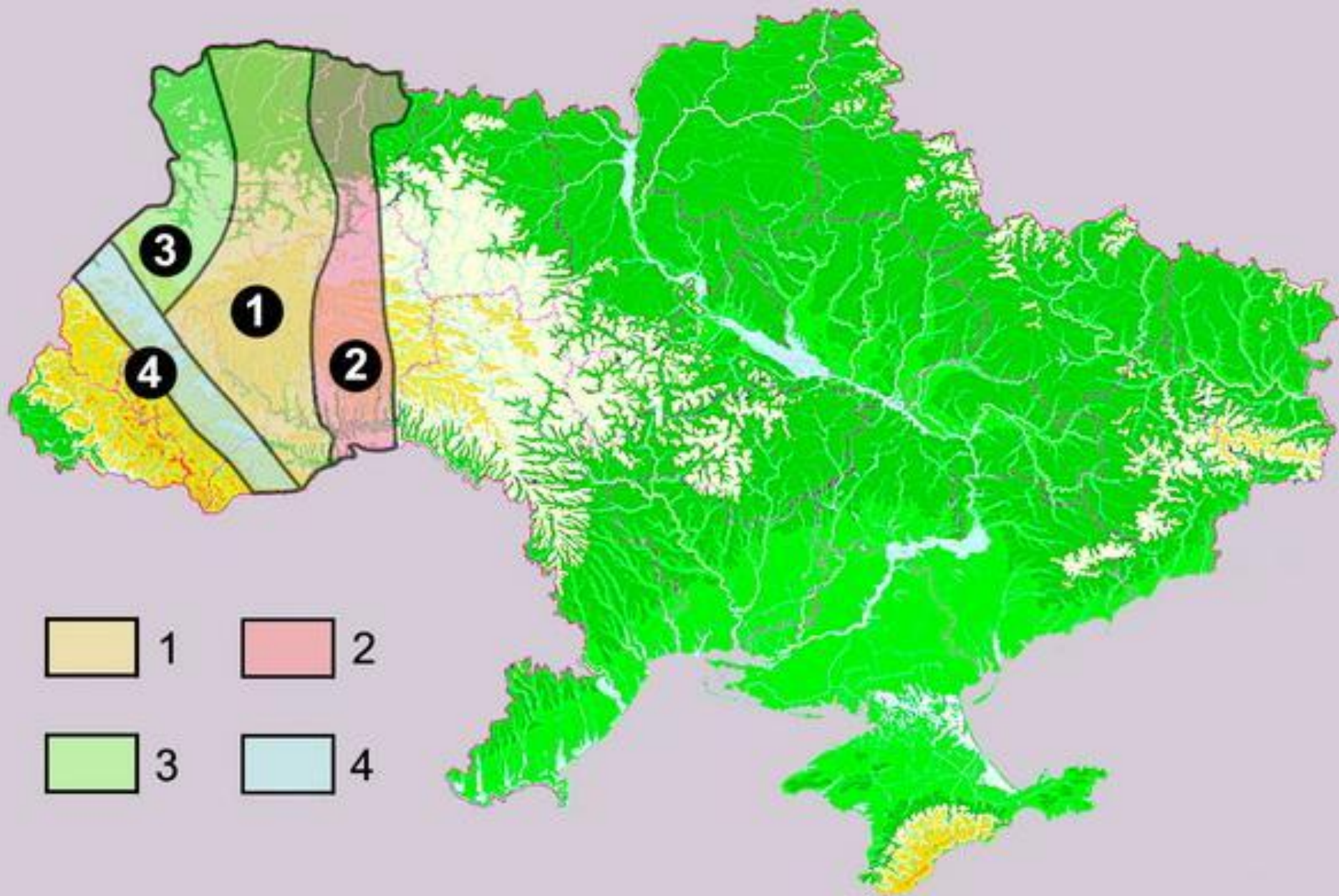

ВОЛИНО-ПОДІЛЬСЬКА ПЛИТА

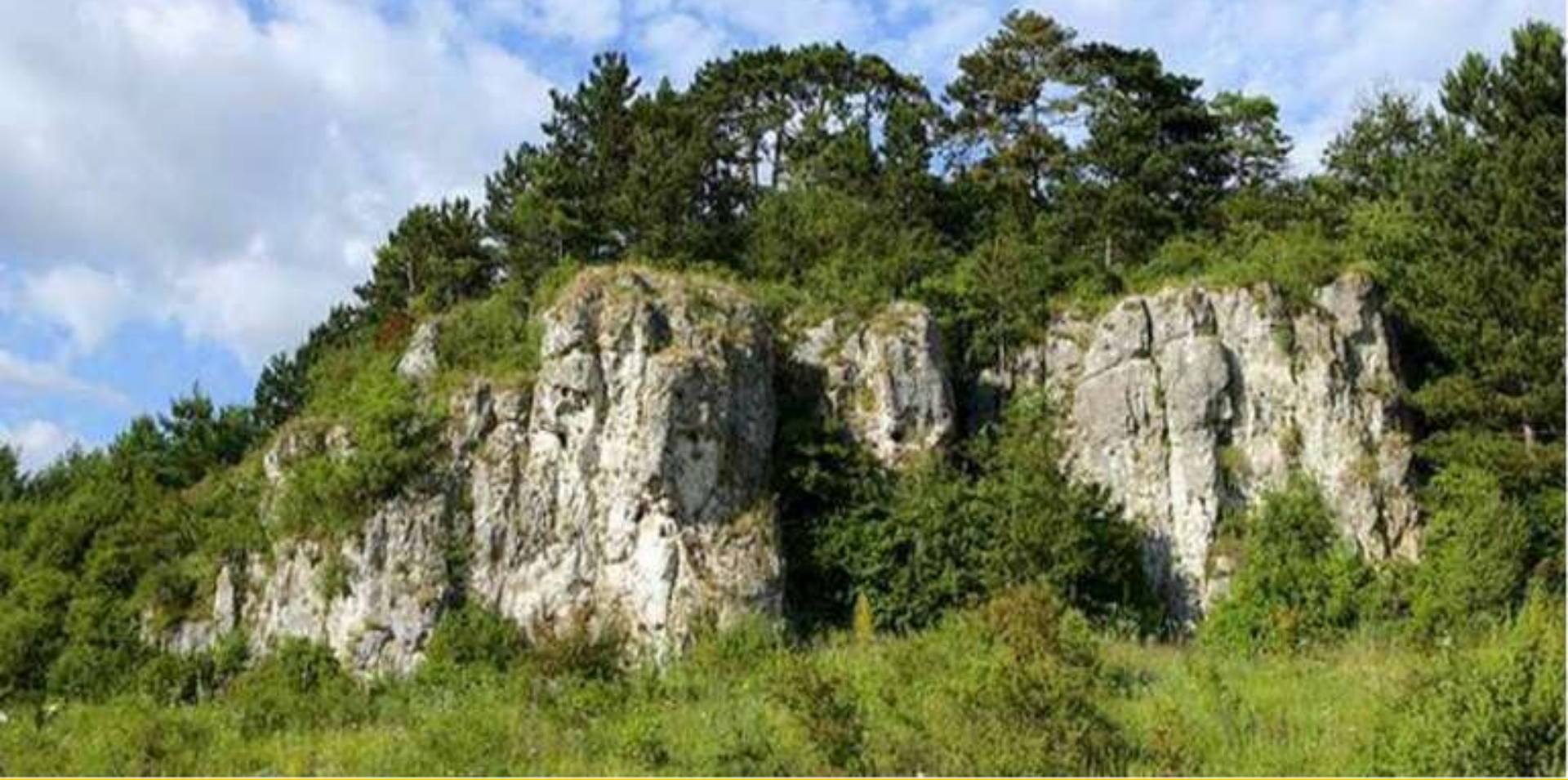
- В її межах докембрійський фундамент залягає на глибинах 2000-2500 м. На північ від неї знаходиться *Галицька-Волинська западина*, де докембрійський фундамент опущений на глибину 3000-7000 м. На його поверхні залягають потужні товщі палеозойських, мезозойських та кайнозойських відкладів.

**Гора Камула (471 м над р. м.) — найвища
вершина Подільської височини**

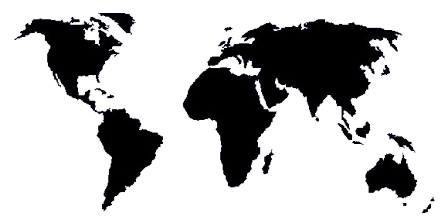

Каньйон річки Смотрич

ДНІПРОВСЬКО-ДОНЕЦЬКА ЗАПАДИНА

- У рельєфі на поверхні їй відповідає Придніпровська низовина.
- Дніпровсько-донецька западина знаходиться під осадовими породами на глибині до 12 км, що є однією з найбільших западин Східноєвропейської платформи.
- Вона виповнена осадовими відкладами палеозойського, мезозойського і кайнозойського періодів. З породами девонського і кам'яновугільного періодів пов'язані родовища нафти і газу, а також солі, що поховані під іншими осадовими породами.

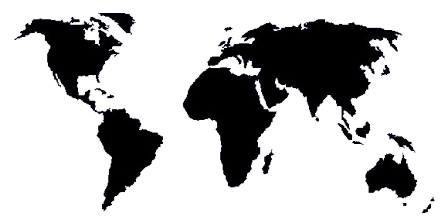

ПРИДНІПРОВСЬКА НИЗОВИНА

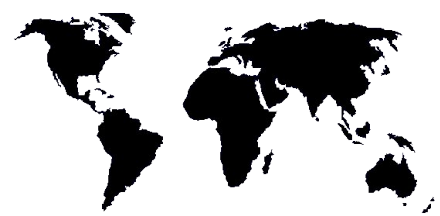

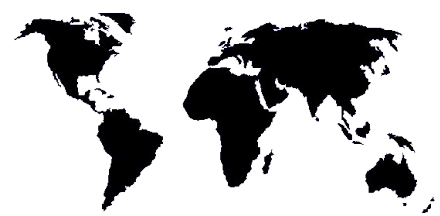
Донецька складчаста область

- Виражена в сучасному рельєфі Донецькою височиною – кряжем. Там на поверхню виходять девонські і карбонові (кам'яновугільні) породи. Це структура герцинського горотворення. З товщею карбонових відкладів, потужність яких досягає 12 км, пов'язані поклади кам'яного вугілля.

Донецький край

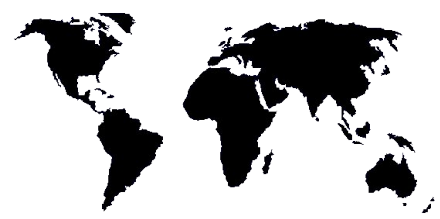

Донецька височина (кряж)

Воронезький кристалічний масив

- Докембрійські породи, якими він складений, залягають на глибині від 150 до 900м. У сучасному рельєфі – це західні схили Середньоросійської височини.

Воронезький кристалічний масив

Середньоросійська височина

Причорноморська западина

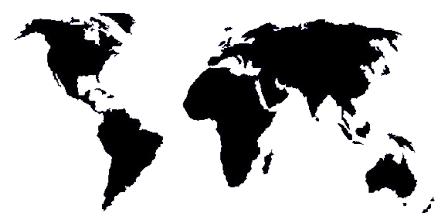
- У рельєфі їй відповідає Причорноморська низовина.
- Западина знаходиться на південній окраїні Східноєвропейської платформи.
- Докембрійський фундамент залягає тут на глибинах 600-3200 м, вище нагромадились палеозойські, мезозойські і кайнозойські відклади.

Причорноморська низовина

Скіфська платформа

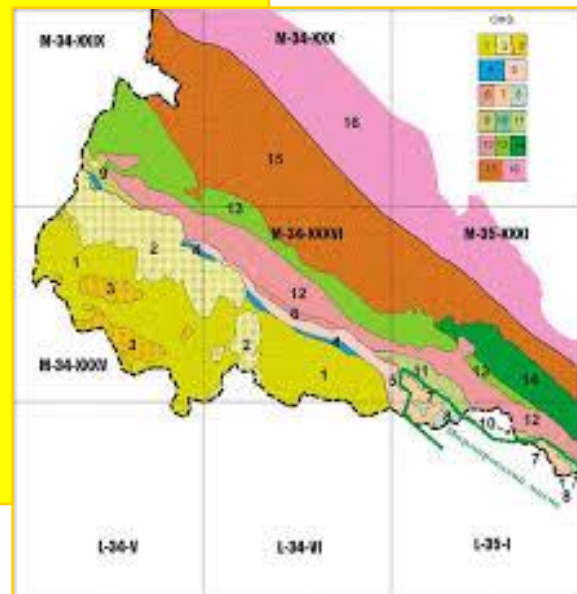
- На південь від Східноєвропейської платформи розташовується Скіфська платформа, що утворилась під час герцинського горотворення. Більша її частина знаходиться під водами Чорного і Азовського морів. У сучасному рельєфі – це рівнинний Крим. Фундамент Скіфської платформи залягає на глибинах від 500 м на півдні до 6000 м на півночі.

Складчасті структури Українських Карпат

- Це гірські споруди альпійського горотворення.
- До них належать Передкарпатський прогин, складчасті гори і Закарпатська западина.
- Вони складені переважно крейдовими, палеогеновими та неогеновими відкладами.
- В сучасному рельєфі складчастим структурам відповідають пасма гірських хребтів та улоговини між ними.
- Передгірний прогин у рельєфі виражений Передкарпатською височиною,
- Закарпатська западина – однойменною низовиною.

Карпати

Закарпатська низовина

Складчасті структури Кримських гір

- Це велике підняття, частина якого занурена в Чорне море.
- Гори складені переважно мезозойськими і кайнозойськими відкладами, вулканічними породами.
- В межах Головного пасма поширені відклади тріасового і юрського періодів.

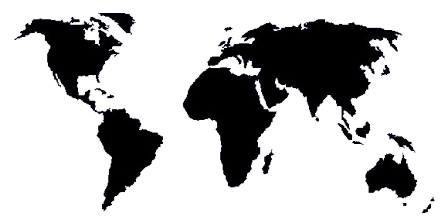

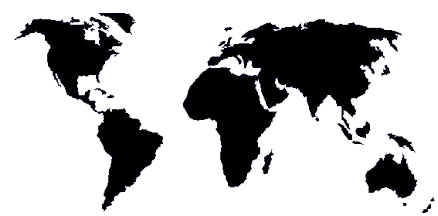

Взаємозв'язок тектонічних структур, рельєфу та корисних копалин

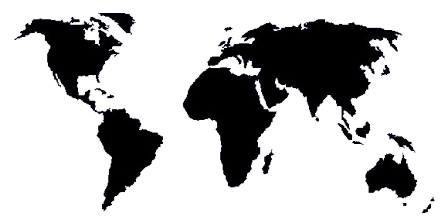
Тектонічна структура	Форма рельєфу	Корисні копалини

Запитання

- Що таке платформа? Плита? Щит?
- В основі якої платформи розташована більша частина України?
- Які тектонічні структури знаходяться в межах України?
- Які форми рельєфу утворюються на платформах? Складчастих структурах?

Домашнє завдання

- Опрацювати параграф
- Скласти кросворд до теми параграфа
- Підготувати повідомлення про форми рельєфу України